

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

НАВЧАЛЬНА МАЙСТЕРНЯ

Стійкість та цифрова інклюзія для протидії дезінформації
в академічному середовищі під час кризи
14 квітня 2026 р.

OSINT-КОМПЕТЕНЦІЇ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС КРИЗИ (короткий лекторій)

Модерує Максим Сорока,
к. т. н., науковий керівник лабораторії громадських досліджень «Довкола»

Застереження про відмову від відповідальності: Фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені погляди та думки належать виключно автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (EACEA). Ні Європейський Союз, ні EACEA не несуть за них відповідальності.

WORKSHOP

Resilience and digital inclusion to counter disinformation in
academic environment during the crisis time
April 14, 2026

OSINT COMPETENCIES FOR COUNTERING DISINFORMATION DURING A CRISIS (short lecture)

Moderated by Maksym Soroka,
Ph.D., R&D CEO citizen science laboratory "Dovkola"

Disclaimer: Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

В епоху безпрецедентного розвитку цифрових технологій, гібридних загроз та глобальних кризових явищ, інформаційний простір перетворився на повноцінне поле бойових дій. За даними Європейської Комісії **79 % громадян країн ЄС стурбовані впливом дезінформації на демократичні процеси**. У 2026 році дослідники NATO StratCom COE підтвердили перехід від примітивних спам-ботів до складних дезінформаційних машин на базі штучного інтелекту, **що здатні генерувати синтетичний контент, фабрикувати фальшивий консенсус суспільної думки та мімікрувати під людську поведінку в масштабах, які раніше були неможливими**.

Сучасні виклики вимагають від академічного середовища радикального виходу за межі традиційних методів дослідження. Інтеграція партисипативних інструментів та розвідки на основі відкритих джерел (Open-Source Intelligence, OSINT) стає не просто факультативною навичкою, а критичною епістемологічною необхідністю. Однак, незважаючи на визнання загрози на рівні міжнародних інституцій, існує фундаментальний розрив між потребами кризового реагування та наявними освітніми програмами фахівців і молодих вчених та науково-методичними традиціями у академічному середовищі України.

Reference:

Council of Europe report DGI(2017)09 Information Disorder September 27, 2017. <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html#>

EC 2022 Strategic communication and countering foreign information manipulation and interference. https://commission.europa.eu/topics/countering-information-manipulation_en

NATO 2026 Beyond Spam Bots: The Rise of AI-Powered Disinformation Machines and the Imperative for Strategic Response <https://stratcomcoe.org/publications/beyond-spam-bots-the-rise-of-ai-powered-disinformation-machines-and-the-imperative-for-strategic-response/342>

Decoding manipulative narratives in cognitive warfare: a case study of the Russia-Ukraine conflict <https://doi.org/10.3389/frai.2025.1566022>

Research integrity in the era of artificial intelligence: Challenges and responses doi: [10.1097/MD.00000000000038811](https://doi.org/10.1097/MD.00000000000038811)

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

**Co-funded by
the European Union**

Під час повномасштабної війни смартфон остаточно закріпився як головне джерело інформації.

Gradus 2025. Дослідження медіаспоживання українців <https://gradus.app/uk/open-reports/research-media-consumption-ukraine/>

Telegram є регулярним джерелом інформації для 52% респондентів/

Рейтинг, LMF 2025 <https://www.ratinggroup.ua/news/media-aug2025>

У 2025 році 62% респондентів продовжували вважати дезінформацію нагальною та критичною проблемою.

Детектор медіа 2025. <https://detector.media/infospace/article/248338/2026-03-15-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-2025-kоротка-prezentatsiya/>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

У країнах ЄС бібліотеки університетів, що демонструють сталий інституційний розвиток, створюють нову сервіси та шукають нові соціальні ролі. Це наслідок механізму адаптації бібліотек. Особливої актуальності в архітектурі європейської та української стійкості (resilience) набуває проєкт CAELUM (Erasmus+ KA-2), що переосмислює концепцію університетської бібліотеки - як передового центру антикризового реагування.

Ролі бібліотек (Методологія CAELUM)	Library Roles (from the CAELUM Methodology)
<p>R1: Бібліотеки як центри громади R2: Бібліотеки як центри стійкості R3: Бібліотеки як центри навчання протягом усього життя R4: Бібліотеки як місця, що сприяють соціальній та цифровій інклюзії R5: Бібліотеки як гнучкі, багатофункціональні простори</p>	<p>R1: Libraries as community hubs R2: Libraries as resilience hubs R3: Libraries as lifelong learning hubs R4: Libraries as places that foster social and digital inclusion R5: Libraries as flexible, multi-use spaces</p>

CAELUM Project

<https://zenodo.org/communities/caelum>

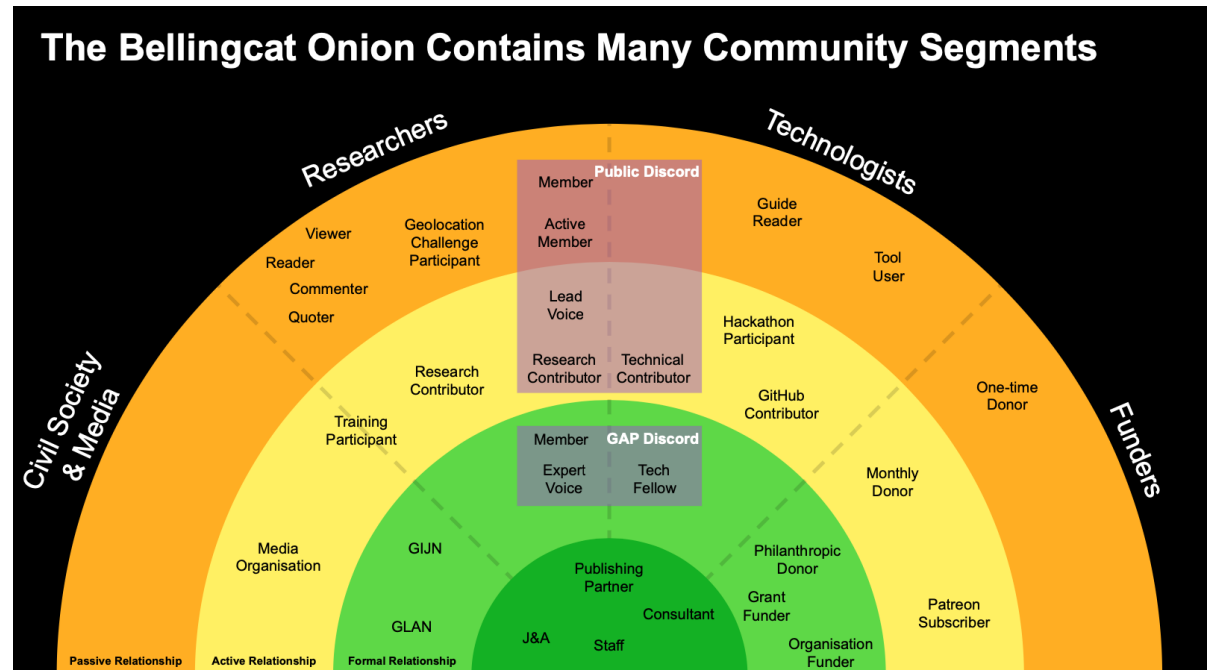

НОВА РОЛЬ АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС КРИЗИ ТА ВІЙНИ

Боротьба з дезінформацією перестала бути елементом гуманітарних академічних досліджень або прерогативою урядових структур стратегічних комунікацій. **Звіти Hybrid CoE ЄС та НАТО демонструють ефективність альтернативного підходу - поєднання партисипативної моделі (whole-of-society approach) із OSINT тактиками, де:**

- (а) академічне середовище набуває нової функції інтелектуального та методологічного ядра;
- (б) громада трансформує пасивну роль зацікавленої сторони (стейколдера) в активну роль партнера-бенефіціара

The Bellingcat – найвідоміший приклад втілення цього альтернативного підходу

Reference:

Hybrid CoE Research Report 15 Countering disinformation in the Euro-Atlantic: Strengths and gaps https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2025/10/Hybrid_CoE_Research_Report_15_Countering_disinformation_Euro_Atlantic.pdf

NATO Strategic Communications Centre of Excellence Disinformation in democracies: improving societal resilience to disinformation <https://www.cceol.com/search/book-detail?id=1075259>

How to protect democracies from falsehoods? By empowering the young with open-source investigation skills <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/news/how-protect-democracies-falsehoods-empowering-young-open-source-investigation-skills>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

OSINT-модель

OSINT (*Open source intelligence*)

Розвідка на основі відкритих джерел - концепція, методологія й технологія проактивного пошуку та цілеспрямованого використання інформації без порушення законодавчих обмежень

OSINT – це соціальне та науково-технічне явище, що охоплює пошук інформації, її реєстрацію, облік та аналіз, аналітико-синтетичну переробку первинної інформації, зберігання й розповсюдження інформації, забезпечення безпеки інформації та презентацію результатів досліджень.

Reference:

<https://knowlesys.com/en/osint-academy/analytics/the-ultimate-guide-to-the-osint-framework.html>

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

ПАРТИСИПАТИВНІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Global Coalition for Ukrainian Studies

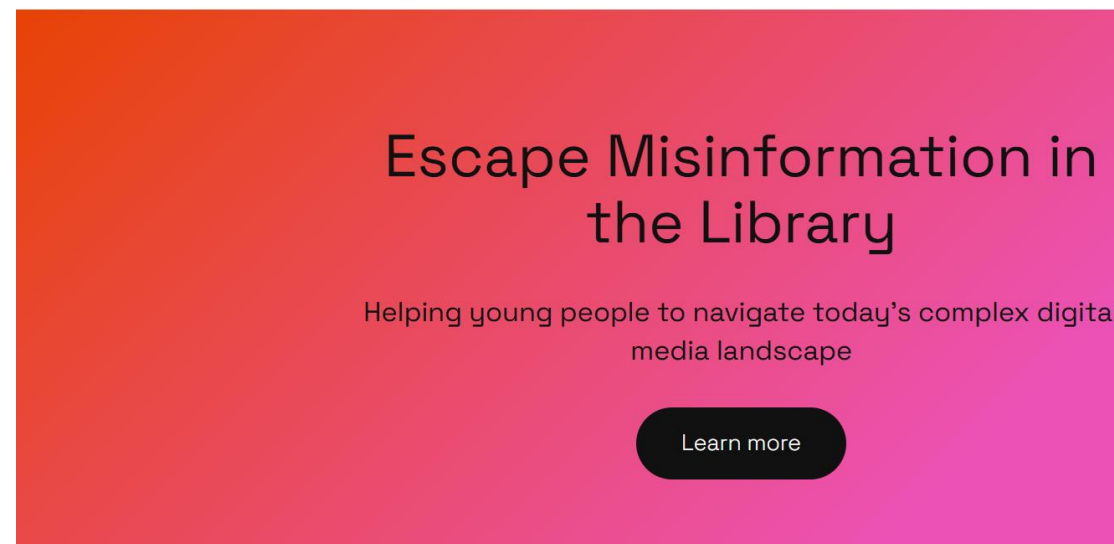

<https://www.gcus.org/en/>

ESC-Misifo Erasmus+ Project

HOME

<https://esc-misinfo.eu/>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

ПАРТИСИПАТИВНІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

STOP Fake Ukraine Initiatives

STOP FAKE.ORG

ГЛАВНАЯ О НАС МНЕНИЯ КОНТЕКСТ ВИДЕО МЕДИАГРАМОТНОСТЬ

НОВОСТИ

ЕК потеряла отправление на Украину...
FAKE

Фейк: Трое украинцев кибератаку на Евро WIREД
2026-04-11

Фейк: Украина системно вмешивается в выборы в государствах —New: 2026-04-10

Фейк: В Одессе ввели...

<https://www.stopfake.org/>

Help SMI Ukraine

HelpSMI helps me ;)

Реєстрація

HelpSMI

Ваш незамінний помічник у роботі з медіа

Я - ЕКСПЕРТ Я - ЖУРНАЛІСТ

<https://www.helpsmi.co/>

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

ПАРТИСИПАТИВНІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Інформаційна безпека в період кризи

Зрозуміло! Інформаційна безпека в період кризи

Курс

Прогрес

Інформаційна безпека в період кризи

Почати з того місця, на якому зупинилися

Інформаційна безпека в період кризи

<https://apps.zrozumilo.in.ua/learning/course/course-v1:eef+EEF-047+Sept2023/home>

APA USA – Yellow Online Cours

American Psychological Association

**Mind Over
Misinformation**

START COURSE

<https://digital.apa.org/misinformation-effect/#/>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

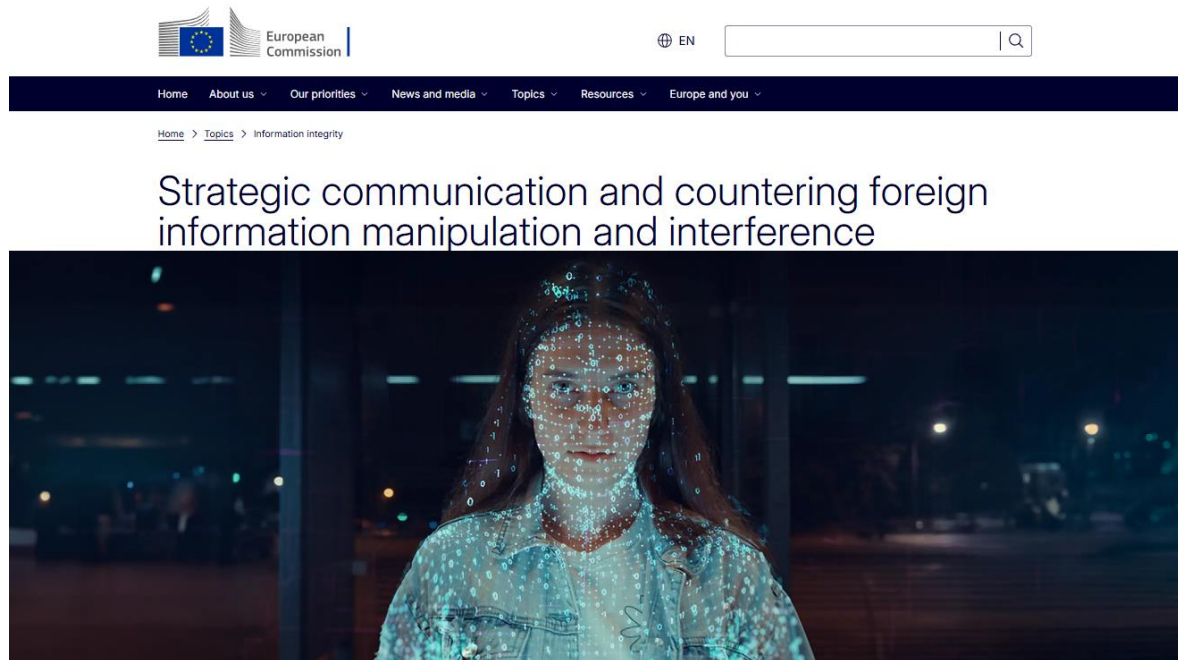
Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

ПАРТИСИПАТИВНІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Strategic communication and countering foreign information manipulation and interference

https://commission.europa.eu/topics/countering-information-manipulation_en

[DG CLIMA – Climate disinformation](#)

[DG JUST – European cooperation network on elections](#)

[DG CNECT – Media literacy](#)

[European Digital Media Observatory](#)

[OECD DIS/MIS Resource Hub](#)

[European Fact-Checking Standards Network](#)

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

АНАТОМІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

	Помилка (mistake)	Хибна інформація (misinformation)	Маніпуляція (manipulation)	Деінформація (disinformation)
Резон	Випадок	Брак компетенцій	Приховування	Вплив
Мотив	Немає	Немає	Є	Є
Усвідомлення	Немає	Немає	Свідома дія	Свідома дія
Профiт (вигода)	Негативний	Негативний	Користь	Користь

Reference:

CNA 2021. The Psychology of (Dis)information: A Primer on Key Psychological Mechanisms <https://www.cna.org/reports/2021/10/The%20Psychology-of-%28Dis%29information-A-Primer-on-Key-Psychological-Mechanisms.pdf>

Is Misinformation a Problem? *Perspect Psychol Sci.* 2023 Nov;18(6):1436-1463. doi: 10.1177/17456916221141344

Psychological factors contributing to the creation and dissemination of fake news among social media users: a systematic review. *BMC Psychol.* 2024 Nov 18;12(1):673. doi: 10.1186/s40359-024-02129-2

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

МОДЕЛЬ САМОДІАГНОСТИКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Інтерференція створення та поширення інформації

Вторинне поширення			
Поширення			
Оприлюднення			
До оприлюднення	Dataset	Study	Implementation
	Створення інформації	Інтерпретація інформації	Використання інформації

Питання до актора:

Чи розуміє (резони та наслідки) він важливість проактивної перевірки використаної ним інформації та результату використання створеної ним інформації?

Питання до інституції:

Які запобіжники від неналежного використання результату академічної діяльності діють на кожному рівні інтерференції?

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ АКАДЕМІЧНИХ СПІЛЬНОТ В контексті розвитку OSINT-компетенцій акторів академічного середовища

Для системного вирішення проблеми недосконалої підготовки фахівців та реалізації лідерського потенціалу університетів у часи глобальних криз, пропонується наступний комплекс рекомендацій, спрямований на інтеграцію партисипативних інструментів та OSINT-компетенцій у політики та процедури академічного середовища

Системна інтеграція OSINT у програми PhD та магістратури

Академічні установи повинні відійти від сприйняття медіаграмотності як факультативу гуманітарного профілю. Необхідно впровадити спеціалізовані, кредитовані модулі з OSINT та цифрової криміналістики як обов'язковий компонент методологічної підготовки аспірантів (PhD) усіх без винятку спеціальностей (від соціології до точних наук). Ці модулі повинні озброїти дослідників практичними навичками збору даних у відкритих реєстрах, верифікації візуального контенту та розумінням гігієни використання штучного інтелекту в науковому процесі.

Концептуальна трансформація університетських бібліотек

У відповідності до Методології CAELUM, університетські бібліотеки необхідно реорганізувати з традиційних книгосховищ у передові антикризові аналітичні хаби та центри відкритої науки (Open Science). Бібліотечний персонал після підвищення кваліфікації може надавати експерту підтримку та послуги верифікації даних. На стратегічному рівні бібліотеки мають стати партисипативними просторами для цифрової стійкості та інклюзії (тактики гейміфікації за прикладом ESC-MISINFO)

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

Український державний університет науки і технологій
Ukrainian State University of Science and Technologies

Co-funded by
the European Union

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ АКАДЕМІЧНИХ СПІЛЬНОТ В контексті розвитку OSINT-компетенцій акторів академічного середовища

Для системного вирішення проблеми недосконалої підготовки фахівців та реалізації лідерського потенціалу університетів у часи глобальних криз, пропонується наступний комплекс рекомендацій, спрямований на інтеграцію партисипативних інструментів та OSINT-компетенцій у політики та процедури академічного середовища

**Застосування стратегії
"пребанкінгу" (Prebunking)
як освітнього стандарту**

Час впроваджувати на оновлені Керівні принципи Європейської Комісії (EU Guidelines 2026) та змінювати акцент з реактивного спростування фейків на проактивний «пребункінг» («щеплення від дезінформації»).

На практиці, у навчальних програмах слід передбачити ознайомлення з техніками маніпуляцій, логічними хибами та специфікою роботи ботоферм (ШІ інструментів дезінформації) до того, як вони стануть об'єктами інформаційної атаки. Такий підхід формує стійкий когнітивний імунітет.

EC 2026. Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/60fddd7a-17dc-11f1-8870-01aa75ed71a1/>

EC 2022. Guidelines for teachers to foster digital literacy and tackle disinformation <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions/plan/guidelines-for-teachers-to-foster-digital-literacy-and-tackle-disinformation>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

МОДЕЛЬ БАЗОВИХ OSINT-КОМПЕТЕНЦІЙ АКТОРІВ АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Група компетенцій	Теоретичні знання (Knowledge)	Практичні навички (Skills)	Очікуваний результат (Impact)
1. Когнітивно-аналітичний фундамент	Розуміння психології дезінформації (когнітивні викривлення, модель GBN, роль емоційних тригерів). Знання базової типології (міс-, дез-, мал-інформація).	Застосування латерального читання (lateral reading) ³ , системного та критичного мислення. ⁴	Готовність запобігати ефекту Даннінга-Крюгера. Здатність ідентифікувати пропаганду (умисну дію поширення інформації).
2. Збір даних та архівація (OSINT Collection)	Знання архітектури веб-ресурсів та джерел відкритого доступу. Знання методології розширеного пошуку.	Вміння ефективно використовувати агрегатори, бази даних, архіви для пошуку та підбірок контенту. ⁶	Швидкий, вичерпний та легальний збір релевантної первинної інформації для досліджень в умовах цензури чи видалення доказів.
3. Соціально-мережева розвідка (SOCMINT & Threat Intel)	Знання алгоритмів функціонування соціальних платформ, механік створення ботоферм та фабрикації консенсусу (включно з ШІ). ¹⁰	Проведення аналізу соціальних мереж (SNA), картування зв'язків та цифрових слідів (digital footprint), виявлення скоординованих кампаній. ⁵	Ідентифікація джерел та мереж розповсюдження інформації (мережевий аналіз). Відокремлення органічного поширення від умисного.

Reference:

OPUS 2025 The European Competence Framework for Researchers. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-04/ec_rtd_research-competence-presentation.pdf

NICE Framework Components Mapping: 2017 to Version 1.0.0 March 2024

UNDP 2022 Mapping and Analysis of Efforts to Counter Information Pollution in Europe and Central Asia Region <https://www.undp.org/eurasia/publications/information-pollution>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

МОДЕЛЬ БАЗОВИХ OSINT-КОМПЕТЕНЦІЙ АКТОРІВ АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Група компетенцій	Теоретичні знання (Knowledge)	Практичні навички (Skills)	Очікуваний результат (Impact)
4. Операційна безпека (OPSEC) та правові рамки	Розуміння загрозного ландшафту, законодавчих меж використання даних (GDPR). Знання принципів багаторівневої кібербезпеки.	Налаштування ізольованих віртуальних середовищ (sandbox), управління приватністю браузера, захист власного цифрового сліду. ¹²	Забезпечення фізичної та цифрової безпеки дослідника. дотримання етичних норм та законодавства при проведенні розслідувань та досліджень.
5. Взаємодія зі штучним інтелектом (AI Literacy)	Розуміння принципів роботи генеративного ШІ, великих мовних моделей (LLMs). Обізнаність щодо "галюцинацій" ШІ та алгоритмічних упереджень.	Застосування ШІ як допоміжного інструменту (аналіз тональності, переклад) з обов'язковою верифікацією людиною-оператором.	Уникнення продукування академічної місінформації через нерозуміння ШІ. Ефективне опрацювання великих масивів даних.
6. Партисипативна комунікація та лідерство (Civic Engagement)	Знання методологій «citizen science» та пребункінгу (prebunking). Розуміння принципів інклюзивності у поширенні результатів. ¹⁷	Навички фасилітації тренінгів, створення зрозумілих аналітичних звітів, колаборація в міждисциплінарних та неурядових командах. ¹⁸	Розбудова соціальної стійкості. Трансформація науково-технічної діяльності у практичний інструмент захисту демократії.

Reference:

OPUS 2025 The European Competence Framework for Researchers. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-04/ec_rtd_research-competence-presentation.pdf

NICE Framework Components Mapping: 2017 to Version 1.0.0 March 2024

UNDP 2022 Mapping and Analysis of Efforts to Counter Information Pollution in Europe and Central Asia Region <https://www.undp.org/eurasia/publications/information-pollution>

Відкрита наука на підтримку вразливих спільнот: розширення можливостей університетських бібліотек у реагуванні на кризу

Open Science Supporting Vulnerable Communities: Empowering University Libraries in Crisis Response

CAELUM Project Erasmus+ No: 2024-1-EE01-KA220-HED-000243324

<https://caelum.ut.ee>

